בהמה המקשה פרק רביעי חולין עא.

מסורת הש"ס

א) (לעיל נט. לקמן פד. נדרים פח. מיר לה.) זבחים קמו: כ"ק יז: נד:], ב) בכורות ז. יט. (לעיל ט:), ג) נדה כח. [כריתות ז: בכורות מ.], ד) [עי' תוספות בכורות כב. ד"ה מי"ל], ה) בכורות כב. [מיר כו.], ו) [מהלות רפ"ז ופי"ד מ"ו מיר נד.], ז) רש"ל, ח) (ויקרא ז), ט) (שם כז), י) רש"ל, כ) [ל"ל מתנן],

תורה אור השלם

1. זאת הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ שׁוֹר שֶׂה כְשָׂבִים וְשֵׂה עִזִּים: אַיָּל וְצֶבִי וְיַחְמוּר וְאַקּוֹ וְדִישֹׁן וָתֹאו וָזֶמֶר: דברים יד ד, ה
2. דַּבֵּרוּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכֹּל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל הָאָרֶץ: ויקרא יא ב
3. וְהָאֹכֵל מִנִּבְלָתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד הָעָרֶב וְהַנֹּשֵׂא אֶת נִבְלָתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: ויקרא יא כ

גליון הש"ס

תוס' ד"ה והאשה כו' לאו"ר העולם. עיין גר"א שם משנה ה':

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מי לא עסקינן וכו' דמנא בית הסתרים. נ"ב פי' דנפקא מינה לכ' נטעות כדפירש"י בעמוד שני כדף זה בסופו:

מוסף רש"י

חיה טהורה. בכלל בהמה טהורה לסימנים. שאין סימני חיה מפורשת אלא בבהמה כתיב כל בהמה מפרסת פרסה (לקמן פד.). אקרא אני חיה. נקרבן שלה ויורד כתיב אי בנבלת חיה טמאה אי בנבלת בהמה טמאה, ידי שם הייתי קורא בנבלת חיה טמאה שנכתב לאשון ולא הייתי צריך לחזור ולכתוב בהמה, שהרי בהמה בכלל חיה, שנאמר זאת החיה אשר תאכלו וסמיך ליה כל בהמה מפרסת פרסה (שבועות ז.). ונאמר להלן בהמה טמאה. כאוכל קדשים בטומאת הגוף כלי אם לאכלן ונפש כי תגע בכל טמא בטומאת אדם או בבהמה טמאה (ולקמן מבשר זבח השלמים שם). תשב לנקבה. יולד טמאים וט"י טהורין (שם). לזכר ולנקבה. לחומרת, יתי טומאה דנקבה שבועים ויתי טוהר כלים לעוף אדרבעים יום מכר ולא ע' נקבה (נדה כא.) אלא ל"ג יתי טיהר (בכורות מ.). שטומאה בלועה. בגבלי חיים (לקמן קכו.) אינה מטמאה. לא נמנע ולא נמשא (נדה מב.). טומאה חמורה. דהייט מגע, לגר. עד שהיא רחיה לאכילת גר תיסב, אבל אם בהיה ראינה רחיה לגר אז לא טומאה במשא אבל טומאה קלה בל מגע טומאה עד שתפסל מאכילת כלים (בכורות כב.).

עין משפט נר מצוה

כב א (מיי' פ"ח מהל' מחיסה הלכה ח סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' יג סעיף ח) (מיי' פ"ח מהל' מ"א הל"ב סמג עשין סב טוש"ע יד סי' עט ס"ח):
ל ב מיי' פ"ט מהלכות כלאים הלכה ח טוש"ע י"ד סי' לח ס"ח:
לא ג ד מיי' פ"י מהל' מחיסה הלכה ח טוש"ע י"ד סי' קנד ס"ג:
לב ה ו מיי' פכ"ה מהל' טומאת מת הלכה יב:
לג ז מיי' פ"ב מהלכות טומאת אוכלין הלכ' יח (וס"ל מהלכות אבות הטומאה הלכה יג ושל שם פ"ג הלכה יח וס"ד הלכה יכ):
לד ח מיי' פ"ז מהלכות טומאת מת הלכה ד ה:

שיטה מקובצת

מ) מי לא עסקינן כו'. נ"ב ע"י תוס' מנחות דף סט ע"א: כ) וקרא למעוטי היכא דהסריתה מחיים: ג) אם בלע חתיכה קטנה ולא לעסה והקיאה חזיא למי שלא ידע שנבלעה: ד) היינו תחלת בית הבליעה אבל בסופו: כו) מהאי קרא דהאוכל מנבלתה יכבס בגדיו ההא האי קרא בנבלת בהמה כתיב:

רבינו גרשום

בהמה טהורה בכלל חיה טהורה לסימנין. כלומר בחיה נאמר סימנין דכתיב זאת החיה אשר תאכלו כל מפרסת פרסה וגו' ובהמה בכלל חיה: חיה טהורה בכלל בהמה טהורה להרבעה. כלומר בהרבעה כתיב בהמה ולא כתיב חיה דכתיב בהמתך לא תרביע כלאים ותיה בכלל בהמה: דתניא רבי אומר אקרא אני חיה. כלומר ולא צריך למיכתב אי בנבלת בהמה טמאה ואני יודע דבהמה בכלל חיה: בהמה למה נאמרה נאמר כאן בהמה טמאה בריקרא ונאמר להלן בהמה טמאה כצי את אהרן או בבהמה טמאה ואכל מבשר זבח השלמים אשר לה' מה להלן בטומאת הקדש הכתוב מדבר אף כאן בטומאת הקדש הכתוב מדבר דאי נגע בין בנבלת בהמה טמאה בין בנבלת חיה טמאה ונגע בקדשים תייב קרבן: בהמה טמאה בכלל חיה טמאה ליצירה כלומר (ג) בריה הוא דכתיב והיא מפלת בין מין בהמה בין מין חיה אם זכר תשב לזכר זכר: הניחא לר' מאיר. דאמר המפלת מין בהמה חיה ועוף טמאה מיבעי ליה להאי קרא בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה ליצירה: אלא לרבנן דאמרי כל שאינו מצורת אדם אינו ולד ואינה טמאה (ד) האי קרא דמקיש נבלת חיה לבהמה טמאה לנבלת בהמה טמאה למה לי: כוליה לכדרבי אתא ראתא. כלומר האי קרא בנבלת חיה טמאה לרבנן לא מיבעי להו ליצירה לא איתקש חיה טמאה לבהמה טמאה אלא לכדרבי לצורך קדשים: ופשטה החיה את ידה בתוך מעיה. פשטה ידה דרך בית הרחם: אמר רבה כשם שטומאה בלועה אינה מטמאה. כלומר דחזינן הכא לענין חיה שהולד שהוא בלוע במעי אמו אינו מטמא את האשה: כך טהרה בלועה

ולרבנן האי קרא למה לי כוליה לכדרבי אתא. כן גירסת הקונטרס ופירש דלדרבנן דרבי יוסי הגלילי בעי האי קרא דרב נחמן למה לי וקשה לפירושו למה הממתין עד כאן ועוד ה"ל למבעי נמי לרבנן קרא דרבי ילמק למה להו לכן נראה כגירסת הספרים דגרסי הניחא לר"מ אלא לרבנן מא"ל כלומר אמאי אינטריך כללא דבהמה טהורה כללא חיה טהורה דלדידהו ליכא למימר ליצירה:

והאשה טהורה עד שיצא. כשלא העגיל הראש כפיקה מיירי דאי העגיל הוי טמא עד שלא יצא הולד משנפתח הקבר (ה)דתניא בתוספתא (פ"ז מ"ד) ומייתי לה בהלוקח בהמה (בכורות כב.) אין נפלים פתיחת הקבר עד שיעגילו הראש כפיקה מ"ל קבר ליה כתנא דתוספתא דאהלות (פפ"ח) דאמר אין לולד טומאה עד שיצא (ו)לאוכל הטולם: **מי לא** עסקינן דאכל סמיך לשקיעת החמה וקאמר רחמנא דטהור. וא"ת אמאי לא מדקדק מדאמעטו בגריתא בפרק יוצא דופן (נדה מב:) נגלה דלא מטמאה בנגדים אבית הבליעה מדכתיב בנבלת עוף טהור לטמאה בה ולא באחרת ומשם מדקדק אבי דמקום נגלת עוף טהור בלועה הוא וי"ל דולמי אליבא דאבי היה יכול לדקדק משם אבל לרבא דסבר דבית הסתרים הוי היכי מתרץ לבריתא ע"כ כשאתה לו אבית הבליעה וחזר והוציאו ובית הבליעה היה רחב ולא הסיטה כלל אתם ממעטו קרא דווקא נגלת בהמה ומיהו היינו יכולין לפרש מע"ג דלא חזר והוציאו דכי קאמר רבא דבית הסתרים הוי היינו ד) תחלת הבליעה אבל לסופו מודה דבלוע הוא אבל לפי זה היה יכול לדקדק משם אף לרבא דטומאה בלועה לא מטמאה ואם תאמר והיכי מדקדק הכא ה) מהאי קרא דהאוכל מנבלתה והא האי קרא בנבלת בהמה כתיב דלא מטמאה בבית הבליעה ובמגע איירי ולא באכילה ולא כתיב אוכל אלא ליתן שיעור אכילה דהיינו כזית לנוגע ונושא כדמפרש התם בגדה ואי אינטריך לדרשא דהכא אם כן היכי מדקדק מייתיהו דשיעור נוגע ונושא באוכל ויש לומר דלא מסתבר לאוקומי כוליה לדרשא דהכא דהכא לטהר טומאה בלועה דהא משמע דאתא למימר טומאה דכתיב והאוכל יכבס בגדיו ומ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו דמשמע דטיהר הכתוב את האוכל כשטבל והעריב שמשו:

אמנו

בהמה טמאה בכלל חיה טמאה בהמה טהורה בכלל חיה טהורה ובלשון הזה אמר לי חבל על בן עזאי שלא שימש את רבי ישמעאל חיה בכלל בהמה מנלן דכתיב [1]זאת הבהמה אשר תאכלו שור שה כשבים וגו' איל וצבי ויחמור וגו' הא כיצד חיה בכלל בהמה בכלל חיה מנלן דכתיב [2]זאת החיה אשר תאכלו: מכל הבהמה אשר על הארץ כל מפרסת פרסה הא כיצד בהמה בכלל חיה [3]חיה טהורה בכלל בהמה טהורה [4]לסימנים חיה טמאה בכלל בהמה טמאה [5]להרבעה בהמה טמאה בכלל חיה טמאה לכדרבי [6]דתניא רבי אומר אקרא אני חיה בהמה למה נאמרה כאן בהמה ונאמר להלן בהמה טמאה מה להלן טומאת קדש אף כאן טומאת קדש בהמה טהורה בכלל חיה טהורה ליצירה [7]דתנן המפלת מין בהמה חיה ועוף בין טמאין בין טהורין [8]אם זכר תשב לזכר אם נקבה תשב לנקבה אינו ידוע תשב לזכר ולנקבה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים [9]כל שאינו מצורת אדם אינו ולד ולרבנן האי קרא למה לי כוליה לכדרבי הוא דאתא: **מתני'** [10]האשה שמת ולדה בתוך מעיה ופשטה חיה את ידה ונגעה בו החיה טמאה טומאת שבעה והאשה [11]טהורה עד שיצא הולד: **גמ'** אמר רבה כשם שטומאה בלועה אינה מטמאה [12]כך טהרה בלועה אינה מיטמאה טומאה בלועה מנלן דכתיב [13]והאוכל מנבלתה יכבס בגדיו [14] מי לא עסקינן דאכל סמוך לשקיעת החמה וקאמר רחמנא דטהור ודלמא שאני התם דלא חזיא לגר הניחא לרבי יוחנן [15]דאמר [16]אחת זו ואחת זו עד לכלב שפיר אלא לבר פדא דאמר טומאה חמורה לגר וטומאה קלה עד לכלב משום דלא חזיא בפניו שלא בפניו מיהחזיא חזיא ליה אשכחן טומאה בלועה טהרה בלועה מנלן קל וחומר ומה כלי חרס המוקף צמיד פתיל שאינו מציל על טומאה שבתוכו מלטמא דאמר מר [17]טומאה רצוצה בוקעת ועולה עד לרקיע מציל על טהרה שבתוכו מלטמא אדם

בהמה טמאה בהמה טהורה כללא חיה טמאה בהמה טהורה כללא חיה טהורה לכדרבי גרסינן: **אקרא אני חיה.** לגבי קרבן עולה ויורד או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה (ויקרא ה) ודי היה לי בקריאת חיה ויודע אני שהבהמה בכלל חיה בהמה למה נאמרה: **נאמר כאן בהמה טמאה ונאמר.** בטמא שאכל את הקדש בפרשת [1](אמור אל הכהנים) [לו] ונפש כי תגע בכל טמא בטומאת אדם או בבהמה טמאה[2]: **מה להלן בטומאת קדש.** כלומר בטמא שאכל את הקדש: **אף.** קרבן עולה ויורד לכתיב או נפש אשר תגע וגו'[3] ומשמע דבנגיעת טומאה מחייב ליה קרבן עולה ויורד דילפינן בהא גזירה שוה דלא מיחייב עד דאכיל קדש או יכנס למקדש והא מילתא אינטריך לן בהמה טמאה בכלל חיה דאי לאו דקיש לן מזאת החיה דבהמה בכלל חיה לא הוה מייתר לן דאי בהמה טמאה לגר"ש דלא הוי מצי למימר אקרא אני חיה: **בהמה טהורה בכלל חיה טהורה ליצירה.** דגבי חיה כתיבא (בראשית ב) ויצר וילד ה' אלהים מן האדמה כל חית השדה וגו' ונפקא מינה למפלת מין בהמה חיה ועוף דקאמר ר"מ תורת ולד עליהן ואמן יושבת עליהן ימי טומאה וימי טהרה ואמרינן בהמפלת (נדה כב:) מ"ט דר"מ הואיל ונאמר בהן יצירה כאדם. והוא הדין דבהמה טמאה בריה אינטריכא אלא כבר פרש בה מלתא אחריתי לכדרבי וחדא מיניהו נקט וכבר כללי דבריתא פרש חדא מילתא: **משב לזכר.** שבעת ימי טומאה ול"ג ימי טוהר שכל דמיה שהיא רואה בהן טהורין: **ומשב לנקבה.** שבועים טמאים וס"ו טוהר: **אינו ידוע.** אם זכר אם נקבה הטל עליה חומר שניהם ומשב לזכר ולנקבה שבועים טומאת לידת נקבה ואפילו איכה רואה בהן שמא נקבה ילדה ובלא רואה איכא שבועים טומאת לידה וימי טוהר אין לה אלא עד ארבעים יום מתחלת לידתן כדין זכר שמא זכר הוא: ה"ג **לרבנן אפי' קרא למה לי כוליה לכדרבי אתא.** ואמתניתין קאי. ולרבנן דפליגי אדרבי יוסי הגלילי הא קרא דר"ל דילפינן מיניה ואיתה זה עוכר שבטמאה טמא למה לי: **לכדרבי הוא דאתא.** מיה טמאה לגופיה ובהמה טמאה לגר"ש ואיידי דכתב טמאה בבהמה משום ג"ש כתב נמי בחיה דכל פרשה שנאמרה ונפנים לא נשנים אלא בשביל דבר שנתחדש בה: **כשם שטומאה בלועה אינה מטמאה.** אחרים דמפרש בה קרא בהדיא כדלקמן: **כך טהרה בלועה אינה מיטמאה.** כגון בלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת אינה מיטמאה כדילוף בקל וחומר: **מי לא עסקינן.** אפילו באוכל נבלה סמוך לשקיעת החמה דעדיין היא במעיו ולא נתעכלה וקמיטהר ליה קרא בהערב שמש אלמא מכיון שנבלעה הרי היא כמעוכלת לענין לטמא. והא ליכא למימר דטעמיה משום (ז) דמגע בית הסתרים לא מטמא ותוכו של אדם בית הסתרים הוא דא"כ מטמאנו במשא דאמרינן ביולא דופן (נדה דף מב:) הי דטומאת בית הסתרים במגע לא מטמיא במשא מיהא מטמיא אלא **אם** לאו ה"ג מגיעה מעכבתה מלטמא: **דלא חזיא לגר.** וכתיב (דברים יד) לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך וגו' הראויה לגר קרויה נבלה שאינה ראויה לגר אינה נבלה: **הניחא.** דעמיק למילף דטעמיה מכתיב: **לרבי יוחנן דאמר.** במסכת בכורות (דף כב.): **אחת זו ואחת זו.** בין לטומאת אדם ובין לטומאת אוכלים היא מטמאה עד שתיפסל מאכילת כלבים [3](וקרא) [לאתויי] [למעוטי] היכא דהסריתה מחיים הוא דאחת אבל היכא דנולדת לגר בשעת מיתה [4](והלכה) עלה שם נבלה לא פקע מינה שם נבלה עד לכלב והכא קא מטהר ליה בהערב שמש: **שפיר.** מצית למילף דטעמא משום בלועה הוא: **אלא לבר פדא דאמר טומאה חמורה.** לטומאת אדם היא קרויה נבלה כל זמן שראויה לגר למאכל אדם אבל מכאן ואילך אין שם נבלה עליה להיות אב הטומאה אלא אוכלין ומשקין הוא דמטמא: **עד לכלב.** דלא גריעא ממגע נבלה שהוא ראשון לטומאה ומטמא אוכלין האי דמטהר ליה קרא משום דלא חזיא לגר הוא ולא מטמיא אדם: **אלא כפניו מיהחזיא חזיא ליה.** [5]אם בלע חתיכה קטנה ולא לעסה חזיא למי שלא ידע שבלעה: **טהרה בלועה.** דאינה מקבלת טומאה מנלן: **מה כלי חרס** [המוקף] **צמיד פתיל שאינו מציל על טומאה שבתוכו מלטמא.** שאם היה כזית המת בתוכו אין בלועת הכלי מעכבתו מלטמא את הכלי ואת כל האהל: **דאמר מר טומאה רצוצה.** בקרקע שאין לה אהל עפה. **בוקעת ועולה.** ומטמאה כל המאהילים עליה אפילו סמוך לרקיע. אלמא אפילו בלועת קרקע אינה מעכבת וכל שכן בלועת כלי והרי הוא מציל על טהרה שבתוכו ומעכבת מלטמא באהל המת כדאמרינן בפרק קמא (לעיל דף כה.):

אדם

אינה מטמאה. שאם אדם טהור בלע טבעת טהורה ואח"כ נטמא האדם הטבעת שבמעיו אינו טמא כדבעינן למימר לקמן: מי לא עסקי' דאכל סמוך לשקיעת החמה. כלומר שלא נתעכל הטומאה וקאמר רחמנא דלערב טהור ולא מטמא ליה לאדם דטומאה בלועה היא: ודילמא שני התם דלא חזיא לגר. כלומר לשיכך אינה מטמאה אדם ולא מטעם טומאה בלועה: ומא לן דאי לא חזיא לגר לא מטמאה דכתיב לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך התנגה ואכלה נבלה ראויה לגר חשובה נבלה שאינה ראויה לגר לא חשובה נבלה: הניחא לר' יוחנן דאמר אחת כו'. כלומר אחת טומאה חמורה אחת טומאה קלה עד לכלב דאי ראויה לכלב דטמאה אפי' אדם וכלים שפיר כלומר כפקינן דאי טומאה בלועה דלא מטמאה מהכא מהאוכל את נבלתה (דא') [דודאי] ראויה לכלב דאי לא אמרינן טומאה בלועה לא מטמאה היתה מטמאה לאדם דהא ראויה לכלב: נהי דלא חזיא בפניו כו': כלומר בפניו של גר דאי ראה הגר וראה שהוא כלעה והקיאה לא הוה אכיל ליה אבל אי הקיאה שלא בפניו הוא לא ידע שאדם בלעו הוה אכיל ליה: שאינו מציל על טומאה שבתוכו מלטמא. כלומר (והא') [דאי] הוה] שרץ בתוך כלי חרש אע"ג שמוקף צמיד פתיל מטמא טהרות שעל גביו דאמרינן טומאה בוקעת ועולה מציל על טהרות שבתוכו מלטמא דאי מוקף צמיד פתיל כל טהרות שבתוכו טהורה אע"ג דהוא באהל המת:

מ) נראה דל"ל כלומר דלעיל מחיה היא דכתיב ולאמרינן דגם בהמה בכללו ולכתמן דהמפלת כן מין בהמה וכו'. ג) לגאריה אינו מובן דלפי גירסת רבינו והיא גירסת הרוש' דגרסי אלא דלא לגרגן מאי אינטריך למימר לא קאי הקישא אלא

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com